

Ахметбек М.¹, Ахат Н.²

¹Шынжаң университетінің 3 курс докторанты, ҚХР, Үрімжі қ.,
²доктор PhD, Шынжаң университеті, ҚХР, Үрімжі қ., e-mail: Nurgeldi04221@163.com

«БАТЫСҚА САПАР» РОМАНЫНЫҢ ШЕТЕЛГЕ ТАРАЛҒАНДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

«Батысқа сапар» – Қытайдың классикалық ірі шығармаларының бірі, ең үздік мифтік роман. Романда Қытайдың Таң әулетінің будда ғұламасы Таң Санзаңның Үндістанға барып, будда тағылымын үйренген уақиғасын артқы көрініс ете отырып, оның мүриттері Сүн У Кун, Жу Бажелердің қолдауымен буддизм номын алып келген хикаясын ойдан қиыстырып шыққан. XVI ғасырдың ортасында кітап болып шыққан бұл роман кейіннен төрткіл дүниенің түкпір-түкпіріне кеңінен таралып, көптеген тілдерге аударылған. Мақалада «Батысқа сапар» романының шетелге таралу жағдайын негіз ете отырып, хикаяның мазмұны мен кейіпкерлерге қысқаша тоқталып өтпекпіз.

Түйін сөздер: «Батысқа сапар», кейіпкерлер, шетелге таралу, философиялық мән.

Akhmetbek M.¹, Akat N.²

¹Xinjiang University 3 cours doctors degree, China, Urumqi
²PhD, Xinjiang University, China, Urumqi, e-mail: Nurgeldi04221@163.com

The novel «Journey to the west» and changes after distribution abroad

“Journey to the west” is one of the largest chinese classical compositions, the mythological roman. The novel tells the story about monk which from the Tang dynasty with his companions’s journey on the Silk Road to India for Buddhist with sutras. The novel, written in the mid 17th century, and widely distributed throughout the world and has been translated into many languages. In the article, we briefly focus on the content of the stories, and the change after the spread in other countries of the world.

Key words: «Journey to the west», character image, overseas communication, philosophical significance.

Ахметбек М.¹, Акат Н.²

¹докторант 3 курса, Синьцзянский университет, КНР, г. Урумчи
²PhD, Синьцзянский университет, КНР, г. Урумчи, e-mail: Nurgeldi04221@163.com

Изменение романа «Путешествие на Запад» после его распространения за рубежом

«Путешествие на Запад» – один из крупнейших китайских классических композиций, лучший мифический роман. Роман повествует о путешествии монаха династии Тан по имени Тан Сюаньзана с его спутниками по Шелковому пути в Индию за буддийскими сутрами. Этот роман написан в середине XVI века, широко распространен во всем мире и переведен на многие языки. В статье мы кратко остановимся на содержании романа и его изменении после распространения в другие страны мира.

Ключевые слова: «Путешествие на Запад», образы, распространение за рубежом, философское значение.

Кіріспе

Қытай елі десек барлығының көз алдына аспанда ұша алатын адамдар, сөйлей білетін жануарлар, тағысын тағы таңғажайып құбылыстарға толы көріністер елестейді. Әрине,

адамға мұндай әсер қалдырып отырған Қытай елінің сан ғасырдан келе жатқан аңыздары, таңғажайып хикаяларға толы әңгімелері. Қытай – аңыз, әңгімелерге бай ел, оның әрбір дәуірінің, жерінің, тау-суының өзіне тән хикаясы бар.

Мин дәуірінен келе жатқан мифтік ірі төрт роман Қытай елінің асыл мұрасы болып саналады. Атап айтқанда: «Батысқа сапар», «Қызыл сарай түсі», «Үш патшалық қиссасы» және «Су бойында». Бұл шығармалар Қытай елінде ғана емес, Азия мен Европа елдерінде де танымал.

Төменде сөз еткелі отырған «Батысқа сапар» атты ең үздік мифтік романның авторы – У Чыңын. Роман Таң әулетінің сопысы Таң Санзаңның (ары қарай Таңсың) мұриттері Сүн У Кұң, Жу Бажелердің қорғауымен бастысқа барып буддизм номын алып келу уақиғасы баяндалады. «Батысқа сапар» XVI ғасырдың орталарында кітап болып басылып шығып, кейіннен әлемнің түкпір түкпірінде кеңінен таралып, көп тілдерде аударылған.

Жалпы 100 тараудан құралатын бұл романда Таң сопысы Таңсың мен оның адам бейнесінен айналған киелі ақбоз ат пен Сүн У Кұң, Жу Баже, Шаңың атты шәкірттерімен бірге 81 рет азап-тозаққа қалған уақиғалары әңгімеленеді. Роман басты кейіпкер Сүн У Кұңның жеті тарауды қамтитын “Аспан ордасында әлек салудан” басталып, 8-ден 12 тарауға дейін номды әкелуге қажеттілік себептерін атқарады. Сақямуні Будда Оңтүстікке көз жіберіп, Бужоу аймағы адамдарының ашкөзденіп, нәпсісі тыңдаусыз кеткесін, Авалокитесвара есімді Бодхисаттвдан осы жұмысқа, яғни оның батыстан номды сұрап әкелуін тапсыратын лайықты адам табуды бұйырады. Осыдан кейін барып, Таңсыңның дүниеге келуі тәріздес әңгімелер өрбиді. 14 тараудан соңына дейін оның үш шәкіртінің будда дініне кіруі, Таңсыңның номды әкелуіне қорғаушы болуы, шәкірттерінің көмегімен жол бойында кезіккен жын, албастылардың көзін жойып жетіп, номды алып қайтқаны жазылған.

Шындығында, Таңсыңның номды әкелуі – тарихта болған оқиға. Шамамен алғанда осыдан 1300 жыл бұрын, яғни Таң Тайзұңның кезінде (627 ж.), 25-ке енді шыққан жас сопы Қытайдың алғашқы астанасы Чаң-аннан шығып, салт басы Димдуға (Үндістанға) білім қуып кетеді. Ол Чаң-аннан жолға шыққан соң, Орта Азияны, Ауғанстанды, Пәкістанды басып өтіп, көрмеген қиындықты көре отырып, әйтеуір, Үндістанға барып жетеді. Б.з. 645 жылы Таңсың Чаң-анға қайтып оралғанда буддизм номдарынан 657 томын өзімен бірге ала келеді. Оның бұл сапарына 19 жыл кетіпті. Кейіннен Таңсың Батысқа сапар барысында көрген-білгендерін әңгімелеп беріп, оның шәкірті Бәнжи реттеп «Ұлы Таңның батыс өңір естеліктері» атты кітап жарық көреді. Бұл

кітапта ешқандай қиял-ғажайыпқа толы хикаялар баяндалмаған, негізінен Таңсыңның сапар үстінде көрген әрбір елдің тарихы, географиясы, сондай-ақ жол қатынасы баяндалған.

Кейін келе оның екі шәкірті «Ұлы Таңның ірі шапағат ғибадатханасының ғұламасы Санзаңның өмірбаянын» жазып шықты. Ол кітапта сопының бастан кешкендері көптеген қиял-ғажайып әңгімелермен байытылды. Осыдан кейін Таңсыңның ном әкелу хикаясы ел ішіне таралып кетті де, «Батысқа сапардың» шығармашылық жұмысына негіз қаланды.

«Батысқа сапар» мифтік романының авторы У Чыңын жайлы айтатын болсақ, ол бұл әйгілі шығармасын У Ю Цзин атты жазушының ұсынысы бойынша жазған (王, 2007:12). Сол заманда будда ғұламасы Таңсыңның басынан өткен ғажайыптары жайлы естелік-тақырыптар, аңыз-әңгімелер және басқа да діни хикаялар, халық арасындағы ертегілер қоғамда кең тараған болатын. У Чыңын, міне, осындай қоғам мен мәдениет астарындағы естеліктерді негізге ала отырып, яғни бастан аяғына дейін қиял-ғажайыпқа толы осындай керемет мұраны қолымызға жеткізіп отыр. Оқырмандар автордың ұлан-асыр әрі батыл көркемдік қиялына қайран қалады.

Кейіпкерлер бейнесі

«Батысқа сапар» романы десе ел аузына романдағы төрт басты кейіпкер ілігеді. Ол төртеуін де бөліп-жарып айтуға келмейді, әрбіреуінің өзіндік ерекшелігі бар. Қазіргі қытай халқы момын, нәзік ер адамдарды қалжың ретінде Таңсыңға, мықты, қолынан бәрі келетін, көзі өткір адамды Сүн У Кұңға, ал денесі толық, тамаққа тоймайтындарды Жу Бажеге теңеп жатады. Алайда, халықтың бәрі олардың бұл романдағы ұмытылмас көркем әрі сәтті образдарын жақсы көреді.

Таңсың – Батыстан будда номын әкелуші сопы. Ол – ішкі дүниесі нәзік, қорқақ, айтқан сөзге сеніп қала беретін аңғал жан. Бірақ барар жолында қаншама қиындықтарды басынан кешірсе де, номды алып келу мақсатынан тайған емес. Романда Таңсыңның сапарға шығар кезінде Таң императорына: «Мен осы кеткеннен бар ынтаммен, бар күшіммен Батысқа жетуге сөз берем, егер жете алмай, номды ала алмайтындай жағдай болса онда елге оралмаспын» деген антынан оның дінге деген адал ниеті мен мақсаты үшін барлығына дайын екенін анық көрсеткен (张, 1984:148).

Сүн У Кұң – романдағы бас кейіпкер. Аса таңғажайып қаһарман, ол балық болып жүзіп,

құсқа айналып ұшып кетеді, ал бір тоңқалаң асса, 180 мың шақырымға ұшып баратындай 72 рет құбыла білетін өнері бар. Бұл ғаламда оның түршігетін, қорқатын ешнәрсесі жоқ. Оның рухы тайсалмай қарсы тұруға жаралған. Оның көзі қыран көзіндей қырағы, бейне рентген сәулесі тәріздес аржағынан өтіп тесе көреді. Дегенмен оның мақтау-марапат сүйетін жағы да жоқ емес. Өзі парасатты да жаужүрек, сөз-әрекеті күлдіргі де ойнақы. Оның ең үлкен ерекшелігі сайыстан тайсалмай, беделі зорлардан қаймықпай соғыс ашатындығында жатыр. Алда-жалда бір албасты адам бейнесіне кіре қалса, ол бір қарағанда-ақ ежелгі кейпін танып, адам еместігін бірден біле қояды. Оның құлағының арт жағына қыстырып қоятын «Алтын таяғы» оның жалғыз құралы.

Сүн У Күңды романда тастан жарып шыққан ерекше болмысы бар мешін деседі. Ол аспан еліне ұшып барып астаң-кестеңін шығарады. Ол онда қария ұстаздың өлместей күш беретін дәнін ұрлап жеп, бойына өлмес қасиет жинайды, байқаусыздан сол ұстаз қарияның өлмес дәнін дайындайтын ыстық пешке түсіп, алауы бар өткір көзді болады (张, 1987:15).

Соңында оны аспан елін астаң-кестеңін шығарып қиратқаны үшін жаза ретінде Сакамунни Будда тау астына 500 жылға басып тастайды. Алайда біраз жылдар өткен соң Таңсың ном әкелуге жолға шыққан шағында жолдан Сүн У Күңды кездестіреді де, сол мезетте Сакамунни Будда алдыларынан шығып, Сүн У Күңды босатып Таңсыңның мүриті болуды және онымен будда номын әкелуді бұйырады.

Ал Жу Баже (сөз мағынасына қарағанда «сегіз түрлі істен тыйым көрген шошқа» дегенді меңзейді) – комедиялық образ. Сүн У Күңның ажырамас қолғанаты. Қытай халқы ежелден аспан еліне, ондағы құдайларға табынған. Ал Жу Баже сол аспан елі патшалығының бір мүшесі болады (胡, 2006:68). Алайда ол өзінің нәпсісін тыя алмаушылығының кесірінен аспан патшасының бұйрығымен жерге түсіріледі. Жерге түскен ол сол ұсақ пайдаға бой ұрғыш, әйелқұмар, жалтаққой, кейде өтірікті де соғып жіберетін әдетін қоя алмай, соңында тағы да күнәға батып, денесі адам, ал басы шошқа кейпіне түседі. Бірақ оның аспанда ұша алатын және күші мығым екенін байқаған Таңсың өзімен ала кетеді. Дегенмен аузы тойымсыз, өтірікті де ебіне келтіре алмайтынымен қатар тыққыштап жүретін болымсыз жеке ақшасы болады, онысын қалқан құлағына қыстырып қояды. Оның бойында кемшіліктер толып жатыр, бұлар ұсақ меншік иелерінде болатын қасиеттер. Дегенмен Жу Баженің

бұл сапардағы үлесі көп. Оның албастылармен батыл сайыса білуі, ұстазының сөзін екі етпей орындауымен қатар адалдығы романда айқын суреттелген. Автор Жу Баженің кемшіліктерін жаны аши отырып жазады, ол жай ғана терістей салатын кейіпкер емес, сосын да шығар, адамдар Жу Бажеден мүлде жиреніп кетпейді, қайта айрықша шынайы әрі жағымды санайды.

Үшінші мүриті Шасыңға (ШаУ Жың, Ша Хэ Шаң деп те атайды) келетін болсақ, ол өте салмақты, әрі батыл, жауапкершілігі мол өте сенімді кейіпкер. Батысқа сапар жолында негізінен жүктер мен ақбоз атқа жауап беретін осы – Шасың. Ол аспан мен жер императорының нөкері болады. Кейіннен ол байқаусыздан әйнек шамды қолынан түсіріп алғаны үшін жаза ретінде оны жерге түсіреді. Кейіннен ол балшық өзеннің астына өмір сүретін болған. Таңсың мүриттері жолдарында сол балшық көлден өту керек болады. Сонымен олардың алдарынан балшық көлдің «иесі» Шасың көлден өткізбеудің амалын ойлап бұларға қарсы тұрады. Сол мезетте аспаннан Авалокитесвара Бодхисаттва түсіп Шасыңға ары қарайғы жолда Таңсың мен оның шәкірттерінің қатарына қосылуын бұйырады. Міне, сөйтіп Таңсың ақбоз аты мен үш шәкіртін ертіп хикаяларға толы Батысқа сапарын бастайды.

Роман жайлы көзқарас

Романның тақырып аясы көптеген әдебиет саласындағы зерттеушілер мен ғалымдардың қызығушылығын арттырып, олардың көкейкесті мәселесіне айналды. Ғалымдар тақырыпты зерттеу барысында үш бағытта өз көзқарастарын білдіреді:

Философиялық тұрғыдан алғанда, «Батысқа сапар» романы өмір философиясын қамтып көрсеткен. Бірақ роман нақты философиялық көзқарас жайлы ортақ пікір жоқ. Біреулері «Батысқа сапар» романы адамның өмірлік даму тарихын көрсеткен дейді. Негізінен Сүн У Күңның алдыңғы мен кейінгі образ өзгерісінен адамзаттың өміріндегі екі саты көрсетіледі: біріншісі, толық өсіп жетілмеген жасөспірім кезең; екіншісі, орта кезең (吴, 1991:124). Міне, романның философиялық мәні осында, яғни адамзаттың өмір жолындағы дамуы, қиындықтарға төтеп беруді үйренуі, арманына деген ынтасы. Ал енді біреулер, бұл романда азап пен бейнетке қарсы күрес және қиыншылықтарды еңсеріп, барлық қиыншылықтарды жеңу жолында тырысуды дәріптейді деген пікір айтады. Ғалымдардың бұл тақырыпқа байланысты

көзқарастарының қайсысы болмасын барлығын бір оймен қорытындылауға келеді, яғни алдыға қойған мақсат үшін кездескен қандай да бір қиыншылықтарға мойынсұнбай, қиыншылықты жеңуге талпыныс, күрес.

Саяси көзқарас. Қытайдың жазушысы, ойшылы Ху Шы: «Батысқа сапар» романындағы Сун У Құңның Аспан елінің астаң-кестенін шығарып қиратуында терең саяси мағына жатыр, шындығында мұны бір үлкен революциямен теңеуге болады» десе, Бейжің университетінің ғалымдарының пайымдауынша, «Батысқа сапар» романындағы Сун У Құңның Аспан елін қиратуы жайлы шығарманың желісінде бүлікшіл жанның күресі, бүлдіргіштігі көрсетілген, яғни шынайы өмірдегі қарапайым шаруалардың феодализмге қарсы төңкерісін бейнелеп отыр. Роман барысы әр түрлі күрестерге толы, бұл қытай халқының жан-жақтан келген зұлымдықты жеңе білуін, қабілеттелігін көрсетіп тұр.

Діни көзқарас. Будда дінін зерттеуші Чын Юан Жының роман жайлы ғылыми журналға жазған мақаласы негізінде халық «Батысқа сапар» романынан Даосизм мен Дэн теориясының бір-бірімен байланысып тұрғанын байқайды. Юань Үй Линнің «Батысқа сапар жазбасы» атты мақаласында «Конфуцийшілдік, Буддизм, Даосизм, үш дін бір бүтін» деген сөзі бар. Юань Үй Линнің бұл айтқан пікірін Лю Имин, Жаң Ханжаң сияқты дінтанушылар құптаған. Философ Ли Ан Гаң: «Батысқа сапар» бүкілдей даосизмді қамтып кеткен, негізінен алғанда бұл бір діни кітап» деген пікір білдіреді (黃, 2006:43).

«Батысқа сапар» романының шетелге таралуы

«Батысқа сапар» тек Қытай елінде ғана емес алыс-жақын шетелде қызығушылық танытып келеді. Азия мәдениетінде Будда дінінің таралуының әсерінен бұл роман Азия мемлекеттерінде Еуропаға қарағанда ерте таралған. Роман кітап болып басылып шыққаннан бері, әсіресе XIX ғасырдан кейін тез арада 20 шақты мемлекет тіліне аударылып үлгерді. Дегенмен, бұл аудармалардың әрқайсысын мұқияттылықпен салыстыра қарасақ, айырмашылықтар көп. Азия мен Еуропа елдерінің «Батысқа сапар» деген түсінігін екіге бөліп қарауға болады: діни ерекшелік пен сиқыр. Ал романдағы кейіпкерлердің образына келетін болсақ, әр ел өзінің мәдениетіне байланысты олардың образы да өзгеріске ұшыраған.

Азия елдеріндегі аударма нұсқаларының бір ұқсастығы діни мәселені негіз еткен. Жапо-

нияда, Таң мен Сұң әулеттері кезінде «Батысқа сапарды» аудару жұмысы сопыларға жүктелген болатын. Мин мен Цин кезеңдерінде коммунистік партия мүшесі Ваң Дао Ханның «Батысқа сапар насихат кітабында» терең құпиялар жазылған және бұл кітап Жапонияда өте танымал болды (楊, 1991:212). XX ғасырда романның аударма саны шамамен 10-ға жетті. Олардың көбі Ваң Дао Ханның жазған нұсқаларын негіз ете отырып аударылғандар.

Шығыс Азиядағы моңғол халқында да «Жалғыз адамның хикаясы» ел арасына таралып кеткен, бұл кітапта Санзаң сопының батысқа сапары туралы аңызы баяндалған. 1721 жылы Алана тілі маманы тарапынан аударылған моңғол тіліндегі алғашқы нұсқасы оқырмандар үшін будда уаһиы саналды.

Қытай орталық телеарнасы 1981 жылы «Батысқа сапар» романының түпнұсқасының желісімен телесериал түсіріп, оны 1982 жылы халыққа ұсынады. 1986 жылы телесериал жаңартылып, қайта түсіріледі. Сол жаңа нұсқасы қазірге дейін қытай елінде жаз сайын теледидардан көрсетіледі (高, 2008:47).

Ал Жапонияда 1978 жылы алғаш рет 26 бөлімнен тұратын «Батысқа сапар» телесериалы көрермендер алдына ұсынылды. Жапония еліндегі мәдениет индустриясының қарқынды дамуы халықтың талабын қанағаттандыру мақсатында көптеген мәдениет өнімдерін шығара бастады, мысалға айтсақ, роман кейіпкерлерінен құралған электронды ойындар, суреттері бар кітаптар, кинолар т.б. солардың әсерінен романның көп сюжеттері мен кейіпкерлер бейнесі де өзгеріске ұшырап отырды. Айталық, 1920-1970 жылдардан бастап жапон телеарналарында көрсетілетін «Батысқа сапар» телесериалында Таңсыңды әйел бейнесінде шығарады.

Жапондықтардың қытай тіліндегі классикалық шығармаларымен жетік таныс болмағаннан кейін, олар тек өз елінде шығарылатын өнімдер, аударма кітаптар, кинолар арқылы танып білген. Жапондықтар Таңсың бейнесін бірде мінезі мен сыртқы келбетін әйелге ұқсатса, бірде кейіпкер мүлдем әйелге айналған. Содан болар роман барысы өзгеріске түскен (刘, 1991:21).

Әрине «Батысқа сапар» Азиядағы тек Жапон елінде ғана емес Корея, Малайзия, Тайланд, Үндістан сияқты мемлекеттерде де өзіндік ерекшеліктермен танылып отыр.

XIX ғасырда «Батысқа сапар» романы толығымен тай тіліне аударылғаннан кейін, роман халық арасына тез арада таралып кетті.

Тайлықтар Сүн У Күнды тақуа санап, оған ерекше табынған. Тіптен Банкоктағы тоғыз ғибадатханада оның құрметіне мүсінін қойған. Халық арасында қытай күнтізбесі бойынша қазанның он екісі күні Мешін патшасының туған күні атап өтіледі. Бұл да «Батысқа сапар» романының ықпалынан туындаған салт-дәстүр. Мешін патшасы тайлықтар үшін байлық, күш алып келетін құдайға айналған. Қытай халқының өзі мешін патшасын тек алып хикаяның баға жетпестей кейіпкері ретінде көрсе, тайлықтар оны қиыншылықта көмек сұрайтын пірі ретінде көреді. Бұл «Батысқа сапар» романының тайлықтарға әсер еткен ықпалы десек болады.

Малайзия еліне де бұл хикая бірден діни ұғымда түсіндіріліп келеді. 1937 ж. «Батысқа сапар түсіндірмесі» атты мақаланың аудармасы ай сайынғы ғылыми журналға басылып шығарылған. Малайзия, Тайланд секілді будда діні кең тараған елдерде хикаяның сан алуан жан түршігерлік оқиғалары емес, діни жағы басым болып отыр.

Үнді халқы «Батысқа сапар» бізден тараған деп, яғни ішіндегі мешін патшасы Сүн У Күң негізінен үнділердің мешіні деген аңызға сенеді. Тек қытай халқы оның атын өзгерткен пікірді ұстанады. Үнді мешіні деп отырғанымыз олардың мешін құдайлары – Хануман. Оның төрт жақта төр жүзі бар, сегіз аяғы бар. Сүн У Күңның тапқырлығы, мықтылығы мен сан алуан қасиеттері осы Хануманға ұқсайды (李, 2001:65). Сүн У Күңның негізі қайдан шыққаны жайлы талас-тартыстардың болып жатқанына 60-70 жылдардың көлеміндей болды. Бейжің университетінің профессоры, әйгілі жазушы, ақын Ху Шэ 1923 жылы «Батысқа сапардың зерттелуі» атты кітапта Батысқа сапар романы «Ұлы Таң Санзаңның ном әкелу хикаясы» кітабын негіз ете отырып жазылған деген пікір айта отырып, сол кітапта ұлы құдіретті мешін жайлы сөз етілгенін және ол мешіннің нақты Қытайдан тараған ба әлде шетелден тараған мешін екенін үлкен сұрақ дей келе, былай деп жауап қайтарған болатын: «Мен өзім бұл құдыретті мешіннің Қытайдан шыққанына күмәнім бар, мешін ғана емес, аңыз да үндінікі. Көптеген зерттеулер мен ғалымдардың кітабына сүйене отырып үндінің Хануманы, біз айтып отырған, Сүн У Күңның түп-түбірі». Алайда, Ху Шэ мырзаның бұл пікірі көптеген қытай зерттеушілерінің, ақын жазушыларының қарсылығын тудырды.

Батыс елдерінде бұл роман Шығыс елдеріне қарағанда кеш тарады, бірақ Самуэль Вудбрайд (Samuel I.Woodbridge), Джэймс Вар (James Ware), Ричард Вильхэлм (Richard Wilhelm), Ар-

тур Валей (Arthur Waley) сынды ғалымдардың аудармалары арқылы батыс халықтары да роман желісімен танысқан. 1942 жылы Артур Валей (Arthur Waley) өзінің аударған нұсқасын «Мешін» («Monkey») деп атайды (A. Waley 1942 : 4). Ол өз сөзінде былай деген: «Бұл романмен танысқанда маған өте терең әсер қалдырған, ол-мешін».

Батыс елдерінде де роман желісі мен кейіпкерлерін тани бастап, өздерінің нұсқасымен телесериал, кітаптар, әртүрлі өнімдер шығара бастады. Телесериал, кино түсіру барысында жапондықтар Таңсынды әйел ретінде көрсе, батыстықтардың кино желісі тіптен ерекше әрі қызық болып шықты. «Жоғалған патшалық» атты бұл фильмде Таңсың сопы емес америкалық ғалым болып шығады, ал Жу Баже шошқа бейнесінде болса қабырғасын санарлықтай арық болып өзгерген. Ең қызығы, Авалокитесвара Бодхисаттва шарап ішуге әуес болып соңында Таңсыңның сүйікті әйеліне айналады (Anthony C.Yu 1983 : 67). Романның бұл европалық нұсқасы түп нұсқадан айырмашылығы жер мен көктей болса да көрермендердің көңілінен шыққан.

«Мешін патшасы» атты фильм – америка мен неміс режиссерларының бірігіп түсірген еңбегі. Фильм желісінде америка саудагеріне аспан перісі көмек сұрап келеді, егер де ол «Батысқа сапар» романын тауып алып келмесе, әлем жойылатын болады. Өйткені «Батысқа сапардың» әлемді сақтап қалатын ұлы күші болады. Әбігерге түскен саудагер кенеттен роман кейіпкерлерінің арасына түсіп қалып, соңында солармен бірге әлемді құтқаруға кіріседі. Бұл фильм 2009 жылы Германияның Супер РТЛ арнасында көрсетілген.

Ресей зерттеушілерінің «Батысқа сапар» романына қызығушылығы 1950 жылдардан басталған. Орыс жазушылары бұл романға ерекше қызығушылықпен қараған, әсіресе басты кейіпкер Сүн У Күң көптеген зерттеушілердің назарын аударды. 1959 жылы Алексей Петрович Рогачевтің «У Чэнъэнь и его роман “Путешествие на Запад”»: очерк» атты төрт томдық аударма кітабы Мәскеу қаласында жарық көрді. 1987 жылы Л.К. Павловская аударған «Таң Сан Заңның батысқа сапары» атты кітабы Мәскеудегі «Ғылым» баспасынан жарық көрді. Бұл кітапта жалпы Будда діні мен Таң Санзаңның мүриті Сүн У Күң жайлы жазылған. 1997 жылы Мәскеудегі АСТ баспаханасының «Все шедевры мировой литературы в кратком изложении» атты орыс тіліндегі кітабы шықты, кітапта «Батысқа сапар» романы үш бөлікке бөлініп, таныстырылған.

Әр мемлекет «Батысқа сапарды» өзінің түсінігі бойынша халыққа жеткізе білген, олардың әрбіреуінен өз ерекшеліктерін көруге болады. Алайда, романның түпнұсқасы бірегей туынды болып қала береді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, «Батысқа сапар» романының өзін бір философия десек болады. Бұны тек қана ұстаз бен оның үш шәкірттерінің бет-әлпет ерекшеліктері мен символикалық мағынада ғана емес, өмірдегі тәжірибеде көруге болады. Біз адамзаттың бойындағы кемшілікті түзетіп, алдымызға қойған мақсатқа жету үшін күресуіміздің өзін осы роман желісінен көруге болады. Романдағы барлық кездескен жын, албастылардың барлығы шынайы өмірімізде кездесетін қиындықтар мен зұлымдықтардың бейнесі. Ал кейіпкерлердің бойынан көрінген еріншектік, суайттық, жауыздықтар адамзаттың түзету керек кемшіліктері; мейірімділік, батылдық, сыйластық адам бойындағы ең жақсы қасиеттер, бұлардың барлығы романда кейіпкерлердің бойынан, олардың жын, албастылармен шайқасу барысынан көруге болады. «Батысқа сапар» бізге үйрену, тәжірибе жинау және күресу арқылы ғана өзіңе тән жайлы өмір сыйлай аласың дегенді дәріптейді. «Батысқа сапарда»

ізгі күлкіні, ащы сықақты, қатаң шенеуді көркем ұштастыра отырып, көптеген қызғылықты әңгімелер арқылы, терең тамырлы идеялық мазмұнда және автордың туы айқын махаббат пен қарғысын қапысыз бейнелеп береді. 81 қиын пен азап ішіндегі 41 кішкене хикаят монахтар, буддизм құдайлары, албастылар ортасындағы шым-шытырық қатынастар арқылы бейнеленеді.

Қандай бір көркем әдеби туындының бәрі де қоғамдық өмірдің сәулесі. Мифтік романның үздігі саналып отырған «Батысқа сапар» да одан сырт қалмақ емес. Бейне Лушүн мырзаның «Қытай романдарының қысқаша тарихында» атап көрсеткеніндей: «Сықақ – ажуаны сол тұстағы заман ауқымына туралап, асыра суреттеп жазады да, дию-перілерге адами қасиет бітіріп, жын-албастыларды да жол-жосын білгіш етіп көрсетеді».

У Чыңынның романға қайтадан ой жүгіртуі, жинастыруы және құрастырып жазуы арқылы «Батысқа сапар» бұрынғы таралып жүрген аңыз-әңгімелерге, ертегілерге қарағанда, мазмұны мен көркемдігі тұрғысынан байыр түсті. Уақиғалығы онан әрі кемелденді, сонымен бірге, кейіпкер образдары анағұрлым жаңарып-жанданды. Қиял бұрынғыдан арман қиялилана берді, тілі де қарапайым әрі жатық бола түсті. «Батысқа сапар» кейінгі ұрпаққа жойылмастай ескерткіш ретінде орнатылып кетті.

Әдебиеттер

- 王澧华《中国古代文学》商务印书馆出版社 2007
 张天翼：《西游记札记，张天翼文学评论集》，北京，人民文学出版社，1984-148
 张锦池 论孙悟空形象的演化与《西游记》的主题 学术交流》1987-15
 胡适：《西游记考证，中国章回小说考证》，安徽教育出版社，2006-68
 吴圣昔：《关于西游记的祖本和主旨问题》，南都学坛，1991-124
 黄霖：《中国古代小说与当今世界文学》，文汇报，2006-43
 杨俊《西游记在国外》世界知识 1991 -212
 高晨《西游记》日本动画中变异 贵州师范大学出版社 2008-47
 刘勇强《西游记论要》天津出版社 1991-21
 李舜华：《东方与西方：异域视野中的〈西游记〉》，《学术交流》2001-65
 Arthur Waley《猴》(Monkey)，年伦敦乔治艾伦出版有限公司出版1982-4
 Anthony C.Yu《Journey to the West》Skyhook Press 1983-67

References

- Wang Li Hua《ZhongGuoGuDaiWenXue》ShangWuYingShuChuBanShe 2007-68
 Zhang Tian Yi《XiYouJiZhaJi,Zhang Tian YiWenXuePingLunJi》，Beijing, RenMinWenXueChuBanShe, 1984-148
 Zhang Jin Chi,《Lun SunWuKongXingXiangDeYanHuaYu《XiYouJi》deZhuTiXueShuJiaoLiu》1987-15
 Hu She《XiYouJiKaoZheng,ZhongGuoZhangHuiXiaoShuoKaoZheng》，AnHuiJiaoYuChuBanShe, 2006-68
 Wu Sheng Xi《GuanYuXiYouJiDeZuBenHeZhuZhiWenTi》，NanDuXueTan, 1991-124
 HuangLin《ZhongGuoGuDaiXiaoShuoYuDangJinShiJieWenXue》，WenHuiBao, 2006-43
 Yang Jun《XiYouJiZaiGuoWai》ShiJieZhiShi 1991 - 212
 Gao Che《《XiYouJi》RiBenDongHuaZhongBianYi》GuiZhouShiFanDaXueChuBanShe 2008-47
 Liu Yong Qiang《XiYouJiLunYao》WenJinChuBanShe 1991 -21
 Li Shun Hua《DongFangYuXiFang: YiYuShiYeZhongDe<XiYouJi>》，XueShuJiaoLiu 2001-65
 Arthur Waley《Hou》(Monkey)，LunDunQiaoZhiAiLunChuBanShe, 1982-4
 Anthony C.Yu《Journey to the West》Skyhook Press 1983 - 67